

ВИЂЕЊЕ АПОСТОЛА ПАВЛА У СРПСКОМ ПРЕПИСУ ПОСЛЕДЊЕ ЧЕТВРТИНЕ XV ВЕКА ИЗ ЗБИРКЕ МАНАСТИРА НИКОЉЦА

Томислав ЈОВАНОВИЋ, Београд

У овом раду сагледава се *Виђење апостола Павла* на основу српског преписа из збирке манастира Никољца број 52. Он припада краћој мешовитој верзији овог апокрифа. Српски преписи сачувани су у неколико верзија – пуној, познатој у два непотпуна преписа из XV века, мешовитој, са дужом и краћом варијантом, и два извода из овог апокрифа у којима су углавном издвојене сцене о исходу душе. Никољачки препис писан је српскословенским језиком са недоследним ресавским правописом и са неколико црта народног говора.

Кључне речи: Виђење апостола Павла, никољачки препис, мешовита варијанта, краћа верзија, издање текста

Међу апокрифним виђењима небеса обимом и сликовитошћу фантастичних сцена, првенствено пакла, издваја се *Виђење апостола Павла*, познато још и као *Павлова апокалитса*. Овај апокриф настао је крајем IV века, а библијска основа са темом узношења на небеса лежи у *Другој посланици апостола Павла Коринћанима* (12, 2-6). Два средишња небеска простора у којима се Павле обрео везана су за пакао и рај. Динамичност збивања огледа се у путовању небесима на којима се Павлу откривају вишње тајне. У сусрету са грешницима и праведницима смењују се краћи дијалози подстицани Павловом знатижељом. Тематски се издвајају сцене са добрим и злим анђелима приликом изласка душе из тела као и њен пут до Божијег суда и коначног боравишта.

Сматра се да је најстарија верзија овог апокрифа сиријска (DES-REUMAUX 1993: 65-82), а познат је још на грчком, латинском, коптском, јерменском (HENNECKE; SCHNEEMELCHER 1904: 401-430)

и словенском (TURDEANU 1956), као и на неким другим европским језицима са каснијим преводима. *Виђење апостола Павла* преведено је са грчког на старословенски језик већ у охридско-преславском периоду (HERCIGONJA 1967: 209-255), када се појављују и први словенски преводи апокрифа као што су *Виђење Варухово* (HERCIGONJA 1964: 63-93), *Протојеванђеље Јаковљево* (ŠTEFANIĆ; GRABAR; NAZOR; PANTELIĆ 1969: 142-145), *Дела апостола Андреја и Матеја* (GRABAR 1967: 109-208), *Псеудо-Томино јеванђеље* (GRABAR 1969: 213-232), *Беседа тројице светитеља* (ŠTEFANIĆ; GRABAR; NAZOR; PANTELIĆ 1969: 337-341). Са словенског југа распрострањило се *Виђење* широм словенских простора. Током средњег века било је још превода овог апокрифа на словенски, тако да је он данас очуван у стотињак руских, бугарских, македонских, хрватских и српских преписа¹ у три редакције – пуној, краћој и мешовитој. Својом бројношћу нарочито преовлађују руски преписи. Јужнословенски преписи разгранавују се у неколико праваца предочавајући богату традицију овог апокрифа (POLÍVKA 1894: 611-616; АНТИЌ 1978: 97-104; ПЕТКАНОВА 1981: 389-391).

Сачувани српски преписи *Виђења апостола Павла* познају неколико верзија. За пуну верзију везују се два преписа. Оба припадају XV веку и нису целовити. У Руској државној библиотеци у Москви, у збирци Севастјанова, број 43, постоји остатак *Виђења* на странама 111а-126б. Њему недостају листови скоро до половине првог дела.² Други препис, писан српском редакцијом са елементима македонских језичких црта, ушао је у такозвани Тиквешки зборник,³ у коме је овом спису несачуван крај. Његова разночтенија у односу на препис из збирке Севастјанова указују на могућност новог превода овог дела.

У осталим српским преписима среће се мешовита верзија, која није

¹ Најобухватнији, али не и потпун, преглед словенских преписа *Виђења апостола Павла* дао је SANTOS OTERO 1978: 170-187.

² Приређујући руски препис пуне верзије *Виђења апостола Павла*, Николај Савич Тихонравов донео је разночтенија према два преписа, једном из збирке Севастјанова број 43, а другом према Тиквешком зборнику. Видети ТИХОНРАВОВЪ 1863: 40-58. (Репринт: Лондон 1973).

³ Тиквешки зборник данас се налази у рукописној збирци Народне библиотеке »Кирил и Методиј« у Софији са сигнатуром 677. *Виђење апостола Павла* исписано је на страницама 74-93 и објављено је у НАЧОВЪ 1892: 100-113.

свуда истоветна и могло би се говорити о две подврсте. Прва од њих дужа је за трећину од друге и заступљена је у препису бечке Народне библиотеке број 125, који потиче из XVI века и исписана је на странама 282а-308б.

Друга, краћа верзија *Виђења апостола Павла*, позната је у два српска преписа. Први припада последњој четвртини XV века⁴ и налази се у зборнику рукописне збирке манастира Никољца у Црној Гори, са сигнатуром 52 и на страницама 346а-367б. На крају преписа недостаје један лист, који није изгубљени део рукописа на том месту, него је предложак са кога је начињен препис био крњ. Указујући на тај недостатак у изводу, писар никољачког преписа записао је на самом крају запажање које га истовремено оправдава за непотпуност свог посла: *зде недостањ єднь листъ не ѡбрѣтох(ъ) къ изводу. Између осталог, овај зборник садржи низ других апокрифних састава: Варухово откровење, Исаијино виђење, Слово како Давид написа Псалтир, Слово о пророцици Сивили и о цару Давиду, Јеванђеље младенства Исуса Христа, Слово како Марта осуди Пилата, Слово Јована Богослова о другом Христовом доласку, Слово апостола Томе како подиже панагију, Слово како се написа Јеванђеље и Слово о претирању ђавола са Исусом Христом.* Тиме се никољачки рукопис број 52 сврстава у богатије зборнике са апокрифним делима.

Другачија варијанта краће мешовите верзије налази се у софијској Народној библиотеци »Кирил и Методиј« број 326, из XVII века, и исписана је на странама 3б-7б. Она има низ различитих појединости у односу на никољачки препис и језички припада српскословенском језику са неким бугаризмима.

Међу словенским преписима постоје краћи или шири изводи из *Виђења апостола Павла*. Најчешће су издвајане сцене о исходу душе и од тих делова обликована засебна наративна целина. Један састав такве врсте преузео је Божидар Вуковић из нама непознатог српског рукописа и уврстио га као шездесет први по реду у свој Зборник, штампан у Венецији 1520. године.⁵ Скоро истоветна варијанта налази

⁴ Према најновијем филигранолошком датирању рукопис би потицао из 1485/95. године. Видети СТАНКОВИЋ 1994: 182-183.

⁵ Зборник је штампан са делимичним изменама у још неколико каснијих наврата. О томе постоји знатна литература: НОВАКОВИЋ 1877: 129-167; МАРИНКОВИЋ

се у рукописном зборнику из збирке Музеја Српске православне цркве у Београду број 218, на странама 168а-171б.⁶ Различитог склопа био би извод у српском препису XVII века, сада у Народном музеју у Прагу, са сигнатуром *IX. H. 16 (Š 19)*, на страницама 195а-198б.⁷

Никољачки препис *Виђења апостола Павла* писан је књижевним, српскословенским језиком, који прати недоследан ресавски правопис. Од црта народног говора запажају се три изразитије, две морфолошке и једна фонетска. Указујемо најпре на показну заменицу *тъ* која се у номинативу множине јавља два пута у облику *тызн* 360а, 364а, а у осталим случајевима среће се као *ты* 348б, 356а, 357а, или *ти* 356а. Ово би се можда пре довело у везу са писарем никољачког зборника који је из свог говора унео дати облик, него што је затечено одступање пренето из предлошка. Други пример говорио би о глаголу *ѡсмъ* који је само на једном месту употребљен у трећем лицу множине у народном облику *ѡв* 362а, наспрам свих других појављивања у књижевном изгледу: *ѡтъ* 349а, 349б, 350а, 357а, 359б, 360а, 360б (2х), 362а; *ѡт[ъ]* 262б (3х), 349б, 350а, 357б, 359б, 360а, 362а (2х), 363б (3х), 367а, 367б (2х), 367б; *ѡтъ* 358б; *ѡтъ* 356а (2х), 360а, 364б; *ѡт[ъ]* 362а. Из наредног примера увиђа се колебање између коришћења књижевног и народног облика трпног придева глагола *осудити*. Поред књижевне форме *ѡсѡждѣнь* 361б, у два друга наврата употребљен је народни облик овог глагола: *ѡсѡгѣна* 347а, *ѡѡгѣна* 347б. Иначе, групе *шт* и *жд* показале су се као алтернативне у писању једне исте речи: *многѡци* 346б, 347а (2х) : *многѡжди* 346б.

Фонетска промена везана за једначење сугласника по звучности запажена је код два предлога који се завршавају сугласником *з*. Поред стандардног облика *ѡѡзъ* 359а, као и *ѡѡз* 354б, јавља се и промењено *ѡѡ* (*ѡѡ прѣстанїа ѡѡѡѡт' ѡѡ*) 362а. Иста промена одиграла се и у предлогу *из*, који уз облике *нзъ* 361б, *нз'* 357а, *нз* 355б, 361б, 364б, 365б, 366б има чак четири пута *нѡ* 350а, 350б (2х), 352б. Неколико претходних црта допрлих из народног језика показује колико је изговорена реч имала непосредног утицаја на књижевни језик.

Трагајући за могућом вокализацијом у којој се уместо јера јавља *а*, наишли смо само на један пример. Он је утолико необичнији јер није

1989: 61-198; НОВАКОВИЋ 1904³: 510-513.

⁶ ИВАНОВА 2008: 89. Овај препис до сада није објављен.

⁷ Препис је објављен у POLÍVKA 1889: 218-220.

реч о примарној, већ о секундарној вокализацији: *въздохнѣ* 347б.

Мада су у препису присутни танко и дебело јер, као и пајерак, они немају изразитију правилност појављивања. Најчешће је писано танко јер, а далеко мање дебело јер и тек у ретким приликама пајерак. Приметно је изостављање јера или пајерка нарочито на крају појединих речи иза којих долази енклитика. Запажају се низови речи, чак и истих, или у сличним склоповима, које имају једно од два јера или пајерак, а на другој страни их уопште немају: *везъ* 359а : *везъ* 354б; *вѣси* 358а, 364б, 365а (2х); *вѣса* 366а; *вѣсе* 352б, 355а, 356а, 359а, 363а, 364б, 365б, 366а; *вѣсе* 359а; *вѣсѣх[ъ]* 359а; *вѣса* 364а; *вѣсакъ* 358а; *вѣсе* 351а, 358б (2х); *вѣси* 358а; *вѣсѣди* 352а, 364а : *вса* 347а, 347б; *все* 346б, 347а (2х), 347б (2х), 348а, 348б, 351а; *всее* 347б; *всен* 347а; *вси* 347б; *всоу* 347а; *всѣх[ъ]* 348б, 361б; *горко* 348б : *горко* 354б, 364а; *добро* 352б : *добро* 364а, 364б, 365б; *дондеже* 353а : *дондеже* 346б, 347а, 349а, 350а; *донд[е]же* 347а, 364б; *нзъ* 361б; *нзъ* 357а : *нзъ* 355б, 361б, 364б, 365б, 366б : *нс* 350а, 350б (2х), 352б *къ* 346а (2х), 346б (3х), 347а (2х), 347б, 348а (2х), 348б (4х), 349б, 350а (3х), 350б, 351а, 351б (2х), 352б, 353а, 353б, 354а, 356а (2х), 356б, 357б (2х), 358б, 361а, 364а, 364б, 367а; *къ* 353а, 354а : *к* 347а; *можетъ* 347б, *можетъ* 354б : *можег* 356а, 359а; *слоужбы* 361а : *слоужбъ* 361а.

Неуједначеност писања појединих слова са истом гласовном вредношћу приметна је најчешће код слова *оу* и *в*. Притом је друго слово двоструко чешће у употреби. Навешћемо само примере у којима се иста реч јавља исписана и једним и другим знаком: *блудн* 347а : *блудн* 346б, 351б, 352б, 361а, 361б; *долоу* 352б : *долъ* 349а, 350б, 363а; *дроугъ* 362а : *дръгъ* 349а, 349б, 360а; *дроуга* 362а : *дръга* 349б, 358а, 360а, 366б; *дроугзи* 348б : *дръзи* 348б, 354а; *ѣмоу* 355а, 358а, 359а, 361б, 363б : *ѣмъ* 348а, 359б; *ѣоемоу* 365б : *ѣоемъ* 365б; *моукн* 363а, *моуки* 360а, 361а, 365б : *мъкн* 363а, *мъки* 363а (2х), 364б; *пом(н)лоун* 365б : *пом(н)лвн* 354б, 361а, 361б, 365а (2х), 365б; *славоу* 347б, 350а : *славъ* 362а; *слоужбы* 361а, *слоужбъ* 361а, *слоужешинъ* 356а; *слоужити* 348а, 348б (2х), *слоужн* 361а, *слоужнте* 348б, *слоужнхъ* 354а : *славъ* 353а; *соудъ* 352а, *соуд[ъ]* 355б, *соуда* 352б : *свдъ* 354б, 361б, 364а, *свда* 352б, 355а, *свдв* 354а, *свдѣа* 354б, *свдѣе* 366а, *свднти* 353а, *свднтъ* 360б; *соуждоу* 346б, *соуждъ* 347а (2х) : *свждъ* 349а; *соутъ* 356а (2х), 360а, 364б, *соут[ъ]* 362а : *свтъ* 349а, 349б, 350а, 357а, 359б, 360а, 360б (2х), 362а, *свтъ* 358б, *свт[ъ]* 262б (3х), 349б, 350а, 357б, 359б, 360а, 362а

(2x), 363б (3x), 367а, 367б (2x); соуџин 364а, 364б, соуџата 348б, соуџих[ъ] 348б : свџин 365а (2x), свџомъ 355а, свџоу 351а, свџих[ъ] 366а, свџини 356а (2x); твоџмоу 347б : твоџмъ 354а; хоулинн 348а : хвляше 361б, хвляше се 361а; цџловахоу 351а : цџловахъ 367б.

Извесно колебање видљиво је у писању слова о и ѱ, при чему је први знак много чешћи од другог. Неке речи нису лишене мешовитог коришћења оба слова: видџхомъ 366а : видџхомъ 365б; гласомъ 354б, гл(а)-сомъ 353б, 364а, 365а, 366а, гл(а)сомъ 364б : гласомъ 351б; грџхомъ 346а, 348б : грџховъ 364а; плодъ 356б, плода 347б, 356б : плод[ъ] 354а, 364б; родъ 365б : род[ъ] 364а, 365а (2x). Ако би се могло говорити о неком виду правилности, то би се односило на речи које почињу словом о. У том положају преовлађује писање слова ѱ, са малим изузецима у корист другог знака.

Сасвим је ретко напоредно коришћење два основна слова која означавају глас и. То су осмерично и десетерично и, која се појављују само у једној речи као алтернација: радн 354б, 357б (3x), 362а, 366а : радџ 348а. Необичније је то што се у једној другој речи десетерично и смењује са јеријем: западнџе 357а : западнџе 360а.

Недоследност у писању јерија повезана је са његовом уобичајеном заменом словом и. Колебања су углавном испољена код истих речи у наставцима: грџхы 346б : грџхн 262б, 346а, 348б, 354б, 355а, 355а; красны 367б : краснн 356б; моуќы 360а, 361а, 365б, мџкы 363а (2x), 364б : моуќн 363а, мџкн 363а; чл(овџ)ч(ъ)скы 364а, 365б : чл(овџ)ч(ъ)скн 365а. Нису непознати случајеви у којима се двојако поступа када би јери требало да се нађе у основи речи: слышахъ 352а : слншах[ъ] 351б (2x), 353б, 360б, 365а. У речи џзнкъ писар као да је сасвим прешао на варијанту са писањем и уместо јери: џзнкъ 362а, џзнцн 262б.

Писање слова е уместо јата показало се као нешто шира појава. Углавном су у питању двојака појављивања истих речи, у којима мање или више преовлађује један или други знак: видџт[ъ] 366б, видџхъ 349а, 350а, 357б, 359б, видџх[ъ] 349а, 352б (2x), 356а (2x), 356б, 360б (2x), 364а, видџхъ 357а, видџше 348а : видџвъ 364а, видџвше 364а, видџла 351а, видџлъ 363а, видџнџе 262б, видџтн 366б, видџхъ 262б, 350а, 356б, 358а, 359б, 360а, 365а, видџх[ъ] 349б, 350б, 354б, 358б, 360а, 361б, 362а (2x), 363а (2x), 364а, 365а (5x), 366б (2x), 367а, 367б, 350б, видџхъ 357б, 361а; възрехъ

349б, възрех[ь] 360б, 364а, възрети 353б : възрѣвъ 363а, възрѣх[ь] 350а; єдн-немь 351б, 366а, єдннемь 354б : єдннѣмь 353б, 364а, 364б, 365а (2х); зрети 357а : зрѣти 346б, 346б, 358б; люте 362а : лютѣ 361б; мнре 357б (2х) : мнрѣ 355а (2х), 356а, 361а; млекоьмь 356б, млекоьм(ь) 357б : млѣчнаа 357а; мѣсте 262б : мѣстѣ 262б, 360а, 366б, 367а; реше 351а : рѣше 352а, 353а, 353б (2х), 354а, 356б, 358а, 364а, 365а, 367б; рѣце 357б : рѣцѣ 357б (3х), 359б (2х), 361а, 361б; рех[ь] 355б, 362а : рѣх[ь] 262б (2х), 349б, 350а (4х), 350б, 356а, 356б, 358а, 358б, 359а, 359б (2х), 361а, 361б, 363а, 363б, 364б, 366а, 367а (2х), 367б (2х), 350а, 352б, 357б, 360а (2х); снае 346б : снаѣ 346б; стрегѣце 367а : стрѣгѣщомь 363а; стень 357а : стѣна 362а, стѣнамь 357а; свѣдн 366а, свѣдоста 354б, свѣдоу 366а-366б : свѣд[е] 366б; телесе 350б, 352б (2х), 353а : телѣса 350а; вмре 362а, вмремь 360б : вмрѣше 262б; втре 360б : втрѣ 352б; цѣловахоу 351а : цѣловахъ 367б, цѣлова 367а. Две речи у којима би се очекивало уобичајено писање јата срећу се само са замењеним е: где 354а, 355а, 364б и зде 354а, 355а (2х), 356а (2х), 356б, 357б.

Одлика мешовите рашко-ресавске правописне школе испољила се у двојакном обележавању њ и љ. Углавном је спроведено писање прејетованог е иза н и л, али нека одступања показују да је код истих речи на том месту само е: нѣм(ь) 353а, нѣмъ 353а, нѣмь 352а, 355б, 367а, нѣмь 356а : нѣмь 347б; понеже 353б, 354а, 355а, 356а, 358б, 359а : понеже 347б, 348а; г(лаго)лѣ 352а, 353а (2х), 354а, 363б, г(лаго)лѣтъ 357а : г(лаго)лѣ 346а, 346б, 347а, 347а, 348б (2х).

Како мешовите верзије словенских преписа *Виђења апостола Павла* нису ни издалека проучене, нека ближа закључивања о њима нису могућа. Стога њихова целовитија категоризација предстоји тек након издавања појединачних преписа.

У прилогу се доноси текст *Виђења апостола Павла* према препису из рукописа манастира Никољца број 52. Скраћене речи разрешаване су тако што су изостављени делови стављани у обле заграде уколико је таква реч обележена титлом, а у угласте заграде ако титла над њима не постоји. Натписана слова спуштана су у ред на одговарајуће место. Задржана је изворна интерпункција. Велика слова исписивана су само на местима где постоје у рукопису.⁸

⁸ Овај препис пренет је у скорије време на савремени српски језик у ЈОВАНОВИЋ 2005: 436-455.

[346а] ѠТКРЪВЕНІЕ ПАВЛА ЯП(О)С(ТО)ЛА ЕЖЕ ВИДѢ НА Н(Е)Б(Е)СѢХЪ

Б(лаго)сл(о)ви· о(тъ)чѣ:-

Быс(тъ) слово г(осподь)не къ павлоу г(лаго)ле· рьци люд[ѣ]мь сѣнмь доколѣ сыгрѣшаєте· и прилагаете грѣхн къ грѣхомь· и прогнѣваете г(оспод)а б(ог)а давшаго || [346б] б(о)гомь заповѣдн· с(ве)тнмь еу(а)г(е)ліємь, и нарицаете се чѣда б(о)жїа· а дѣла дїавола творите· тѣмже свѣждь все ес(тъ)ство чл(овѣ)ч(ь)сцїнн· ноу повелн лн на землн· многаждн сл(ь)н(ь)це м(о)лнше се г(лаго)ле вл[а]д[н]ко вседрьжнтелю· не можемь свѣтъ твон зрѣти на землн безаконїе еже твореть с(ы)нове чл(овѣ)ч(ь)сцїнн· ноу повелн лн на ных[ь] по силѣ моен да познають іако ти еси едннь б(о)гь· и быс(тъ) глас(ь) къ сл(ь)н(ь)цѣ· азь св[ѣ]дѣмь и ххо мое вслншаеть· ноу дльготрпїе мое ожндаеть на ных[ь] дондеже обратет се и покают се и прїндоутъ къ мнѣ· и тогда нмь соуждоу· многашн лоуна и звѣздн выпїють вл[а]д[н]ко вседрьжнтелю· не можемь зрѣти по с(ы)нохъ чл(овѣ)ч(ь)скых(ь) блвдн и крѣвопролнтіа· и ннїе многїе грѣхы· ноу повелн на ных[ь] по силе н(а)шен· да познають іако ты еси б(о)гь едннь· и быс(тъ) глас(ь) къ нмь· азь || [347а] вса знамь, и ххо мое слншнтъ· и дльготрпїе мое ожндаеть на ннхъ дондеже обратет се и покают се· и прїндоутъ къ мнѣ· и азь нмь тогда соуждь· многашн море выпїеть г(лаго)ле· вл[а]д[н]ко вседрьжнтелю с(ы)нове чл(овѣ)ч(ь)сцїнн хкорнше нме твое· ноу повелн лн да покрнеть сила моа всоу землю· да потрѣбыт се безаконїе по всен землн· да разсмѣють іако ты еси с(ы)нъ б(о)жїн и быс(тъ) глас(ь) къ морѣ г(лаго)ле· азь знамь все сѣн и око мое в[н]днть· и ххо мое слншнтъ· нь дльготрпїенїе мое ожндаеть на ннх[ь] донд[е]же покают се· и прїндастъ к мнѣ· и азь тогда соуждь нмь· многашн земла выпїеть на с(ы)ны чл(овѣ)ч(ь)скые· г(оспод)н паче все тварн освгїена есмь прѣд[ь] тобою не могоу трпѣти бываемнхъ по мнѣ· блудн и прелюбодѣанїн завнстн рѣвностн· ненавнстн ѡдаллвенїа [347б] мл[а]д[ѣ]н[ь]цѣ, и многа зла· м(а)тн на чѣда с(ы)нъ на ѡ(тъ)ца· и ѡ(тъ)ца на с(ы)на· соусѣдъ на соусѣда· и на блнжннїаго своего· братъ на брата· и ѡскврннше нме твое с(ве)тоє а не прннесоше славоу нменн твоемоу с(ве)томоу· тѣмже ѡсоу-гїена есмь паче всеє тварн· сего рад[н] не хощоу подати плода по землн с(ы)номь чл(овѣ)ч(ь)скимь ноу повелн лн г(оспод)н и прїнде глас(ь) къ землн азь все знамь не можетъ ѡтантн се ѡт[ь] мене· все азь знамь нь моа власть ожндаеть на немь

тѣмже знанте с(ы)нове чл(овѣ)ч(ь)сцїнн· іако вса тварь повнноует се б(ог)оу сего рад[н] азь павль говорѣ повнноунте се б(ог)ѡ молеще се д(ь)нъ и ношь· понеже сл(ь)-н(ь)це егда възходнтъ тогда всн аг(ь)г(е)лн людскы ѡт[ь]ходеть и поклоняют се б(ог)оу· и прнноситъ дѣла чл(овѣ)ч(ь)скаа· ес(тъ) же аг(ь)г(е)ль злаго чл(овѣ)ка егда

же ндетъ аг(ь)г(е)ль бл(а)говѣрна||го [348а] чл(овѣ)ка на н(е)в(е)са· и радуе се ндетъ къ б(ог)ъ а злаго чл(овѣ)ка аг(ь)г(е)ль ндетъ плачуще с(е) къ г(оспод)ъ· егда зандетъ сл(ь)н(ь)це ес(ть) же аг(ь)г(е)ль нже гледаеть коего же чл(овѣ)ка до ѿ,го ч(а)са д(ь)ню добра дѣла и зла прїемлюще сот[ь] чл(овѣ)ка· тѣмже братїе б(лаго)-сл(о)внте б(ог)а д(ь)нь и ношь· егда же въсходеть аг(ь)г(е)лн сот[ь] чл(овѣ)къ на н(е)бо· тогда нсходнтъ д(оу)хъ въ срѣтенїе емъ· и р(е)че сот[ь]к[оу]доу ндете добри мн аг(ь)г(е)лн· носеще добра дѣла и м(н)л(о)ст(ь) и ч(ь)стїн· сот[ь]вѣщаше аг(ь)-г(е)лн и рекоше сот[ь] онѣх[ь] бл(а)говѣрных(ь) чл(овѣ)къ· отрекших[ь] се сот[ь] оного мнра, нменн радї твоего с(в)т(а)го· и скнтающе се сот[ь] гр[а]да въ град[ь], хоуаннн быемїн по все часн алчюще и жеждуще за слово твое с(в)е)тое прѣпоасавше трѣсла своа истинною д(ь)нь и ношь· и въ рвках[ь] дрьжуще м(н)л(о)стинню мн же аг(ь)г(е)лн плачем се с ным(ь) видеще нх[ь]· нь повелн г(оспод)н іако тїн любовь таковнмь слоужнтн· понеже створнше самн· || [348б] ннцїн пате всѣх[ь] соущнх[ь] на землн· быс(ть) глас(ь) г(оспод)нь къ аг(ь)г(е)ломь г(лаго)ле· слншнте аг(ь)г(е)-лн добрїн іазде вамь бл(а)годѣть соущага моа и с тѣмн помощь моа· с(ы)нь мнн възлюбленны прѣстонть по все часн· ннкогда не оставлаетъ (н)хъ· пакы пондоше аг(ь)г(е)лн дрззи слоужнтн нмь·

и пакы прїндоше дроузи аг(ь)г(е)лн прѣстоль б(ож)їн и ты же плакахъ се гор'ко-н д(оу)хъ б(о)жїн нзнде въ срѣтенїе нм(ь)· и быс(ть) глас(ь) б(о)жїн къ аг(ь)г(е)-лом(ь) г(лаго)ле· сот[ь] конх[ь] прїндосте аг(ь)г(е)лн мнн добрїн носеще брѣмена тешка· и рѣше аг(ь)г(е)лн мїн г(оспод)н ндемы сот[ь] онѣх[ь] злнх[ь]· нже не на-рнцають нме твое с(в)е)тое· и по плъти жнвѣтъ прнлагающе грѣхн къ грѣхомя· и нн едннъ м(о)л(н)твоу не сътворнше ч(н)стнмь ср[ь]д[ь]цемь къ г(оспод)ъ· что ес(ть) по-трѣба таковнмь слоужнтн· р(е)че нмь г(оспод)ь· ндѣте и слоужнте нмь не||прѣстан'но· [349а] дондеже обератет се и покают се· тогда же азъ свждѣ нмь· радуште се с(ы)-нове чл(овѣ)чьсїн іако въсака дѣла наша възносеть аг(ь)г(е)лн на н(е)в(е)са, добраа и злаа· сего рад[н] б(ог)а м(о)лнте непрѣстанно д(ь)нь и ношь·

азъ павль въ двсѣ с(в)етѣ· р(е)че мн аг(ь)г(е)ль послѣд[ь]ствнн мн павле· и скажѣ тн мѣсто с(в)етых(ь) и праведных[ь]· и пакы сыннд[о]хомь долъ· ндѣже ис(ть) тма и адъ· и тоу же скажѣ тн д(оу)ше грѣшныхъ нже свтъ въ адѣ· и въ кое мѣсто прнносеть д(оу)шъ· нже ѡмраеть· и възндохом(ь) на тврдь· и ндехъ тоу аг(ь)г(е)лн сотонннн· властн и старѣншнне тоу бѣхъ събранн опыленїа дрзгъ дрзгъ завндеще· и тоу ндех[ь] завнданвїе дрхн, нже вълазеть въ ср[ь]д[ь]це чл(овѣ)комь· и д(оу)хн клеветанвїе || [349б] нже въходеть въ ср[ь]д[ь]ца чл(овѣ)ком(ь)· вла-днкамь мнра сего ненавндѣнїемь дрзгъ дрзга· напальнающе ср[ь]д[ь]ца чл(овѣ)комь·

да не простирають словесь праведных[ь]. и въпросих[ь] аг(ь)г(е)ла и рѣх[ь] г(оспод)и кто свѣтъ[ь] сѣи д(оу)хоуе страшна лица нмѣще. ѿт[ь]вѣща аг(ь)г(е)ль и р(е)че ми санши павле. сѣи свѣтъ властелн мнра сего и кнезн. и послалаемн б[оу]доутъ на землю. къ старѣншинамъ и кнеземъ. нже не боет се б(о)га, ни въповаше на нь. сѣи аг(ь)г(е)лан люти и страшнѣи въ врѣме смръти нх[ь] сѣи прѣемлють д(оу)шѣ нх[ь] нже не прѣше покаанїа.

и пакы възрехъ на н(е)во и тоу видѣх[ь] ннїе аг(ь)г(е)лан. лица нмѣ свѣтѣхъ се тако сл(ь)н(ь)це. и рѣпонн поясн златнмн. дръжеще почѣсть въ рѣкахъ свонхъ. и печатъ б(о)жїю, на нїен же бѣ написано нмѣ || [350а] б(о)жїе, испльнь б(о)жїе кра- сотн. и въпросих[ь] аг(ь)г(е)ла и рѣх[ь] кто свѣтъ сѣи. и р(е)че ми аг(ь)г(е)ль сѣи свѣтъ[ь] послаемн по праведных[ь] д(оу)шѣ навдѣти и прѣти д(оу)шѣ бл(а)говѣрных(ь). и рѣх[ь] къ аг(ь)г(е)лѣ г(оспод)и знают ли се д(оу)шѣ праведных[ь] и грѣшных[ь] егда змирають, или ни. и р(е)че ми аг(ь)г(е)ль едннѣ ис(ть) поутъ нмѣже въходеть прѣд[ь] г(оспода) б(о)га. праведнѣи же нмѣт[ь] м(о)л(н)тви чнсти не смнет се дондеже стануть прѣд[ь] г(оспода) б(о)га. и рѣхъ къ аг(ь)г(е)лѣ г(оспод)и, а грѣшных[ь] д(оу)шѣ како нсходет[ь], нс телѣса. и р(е)че ми аг(ь)г(е)ль възри на землю павле. и възрѣх[ь] и видѣхъ в(ь)сь мнръ и славоу ег(о). и рѣх[ь] къ аг(ь)г(е)лѣ се ли ис(ть) велнчѣство мнра сего и грѣдость. и р(е)че ми се ис(ть) еанко ѿт[ь] зтра до вѣчера. и видѣхъ облакъ огньнѣ прострѣтъ велнкъ. над[ь] смѣ мнромъ. и рѣх[ь] г(оспод)и || [350б] что ис(ть) се. и р(е)че ми аг(ь)г(е)ль се облакъ егоже виднши то ис(ть) безаконїе и съблазнъ смѣшено съ м(о)л(н)твѣмн грѣшных[ь] чл(овѣ)къ.

и пакы рѣх[ь] къ аг(ь)г(е)лоу г(оспод)и скажи ми како д(оу)ша праведна и грѣшнаа нсходнт нс тѣла. и р(е)че ми аг(ь)г(е)ль възри долѣ и внждѣ. и видѣх[ь] чл(овѣ)ка змирающа. и р(е)че ми аг(ь)г(е)ль съ чл(овѣ)къ праведнѣ ес(ть), и видѣх[ь] дѣла всака ег(о). еже сътвори за нмѣ б(о)жїе. и прѣд[ь]стоѣхъ д(оу)ши тон аг(ь)г(е)лн блазн. къпно же и зан. и прѣше нс телесе аг(ь)г(е)лн блазн. и трн кратн рѣше аг(ь)г(е)лн д(оу)шѣ познан мѣсто свое. ѿт[ь]к[оу]дѣ же нзнде. и пакы хоцешн възвратити се въ мѣсто свое въ д(ь)нѣ въскр(ь)сенїа. да прїимешн зготованое тебѣ съ с(вѣ)тнмн и прѣемшѣ д(оу)шѣ тѣ аг(ь)г(е)лн || [351а] целовахоу ю, такоже знаемоу сѣшоу. и рѣше ен моужан се и крѣпн се тако сътвори волю б(о)жїю на землн. и прїнде аг(ь)г(е)ль д(оу)ши тон нже ю храняше по вѣсе д(ь)нн и ноцн. и р(е)че радоуи се д(оу)шѣ азъ радоую се с тобою азъ по все д(ь)нн и ноцн възношахъ м(о)л(н)тви твое къ б(о)гоу. и потомъ нзнде с(вѣ)тын д(оу)хъ въ срѣтенїе ее и р(е)че ен не кон се ни смѣщан се нь прїнди на мѣсто еже нѣси видѣла николнже. и бѣдѣ ти азъ помощникъ. обрѣтох[ь] бо азъ покон ѣ тебе и почнх[ь] въ тебѣ. и ндѣше прѣд[ь]

номъ на н(е)б(е)са зкрѣпајуши ю. н се прѣд[ь]стоѣхъ аг(ь)г(е)лн лютѣн. н рѣше ен постон д(оу)ше да виднмъ нѣс(ть) лн нашего дѣла въ тебѣ. в[н]днм бо с тобою аг(ь)г(е)ла твоег(о) н д(оу)хъ радоујуши се о тебѣ. солбы [351б] н блазн. н татбы. н въсплакаш(е) се јако не обрѣтоше никоего зла въ ниен. н от[ь]вѣщавъ аг(ь)г(е)лъ н с(вѣ)ти д(оу)хъ н р(е)чѣ къ нм(ь) много крѣтъ блазнилсте дѣшѣ сѣю н не догосте прѣлѣстнѣ ю. еше въ тѣлѣ. н по селмъ слншах[ь] глас(ь) г(лаго)лющъ възн(е)сете д(оу)шѣ тоу на н(е)б(е)са. јако сътворила ес(ть) волю б(о)жѣю. да познаеть н в[н]днть истиннаго б(о)га емоу же се ис(ть) покланяла д(ь)нь н ношѣ. егда же възнесоше ю на н(е)б(е)са. н слншах[ь] гл(а)сь г(лаго)лющъ тмама аг(ь)г(е)лъ въпѣюще. хвалнмъ г(оспод)а въпѣюще едннмъ гласомъ. моужан се н крѣпн се д(оу)ше мы бо радоуем се с тобою јако сътвори волю б(о)жѣю на земан. н прнвѣд[о]ше ю рѣше къ ниен. поклонн се прѣдъ б(о)гомъ н п[о]томъ мнхань архаг(ь)г(е)лъ н вѣсн || [352а] пад[ь]ше поклоннше с(е) б(о)жѣю подножѣю. н показаше ен н рѣше се ис(ть) г(оспод)ь б(о)гъ твои. прѣд[ь] нию же лѣтеше аг(ь)г(е)лъ д(оу)ше тое г(лаго)лѣ вл[а]д[н]ко прѣнмн д(оу)шѣ сѣю. еоу же м(н)л(о)стнвѣ азъ възношах(ь). въ д(ь)нн н въ ношн прѣд[ь] те н сътвори е н по твоен волн јако сътвори намъ покон, еанко прѣбых[ь] на земан. н азъ не оскрѣблю сѣю јакоже пом(н)лова тако помнлована да бѣдет[ь], н да прѣдасть се мнханлоу завѣтѣ да несеть ю въ ран пнше. до д(ь)не въскр(ь)с(е)нѣа ее. да насладнт се съ в'сѣмн с(вѣ)тнмн.

пакы слышахъ гласъ множества аг(ь)г(е)льска. ·ꙗꙗ· свѣщеннкы поюще н славеще б(о)га. истнннъ еси г(оспод)н. н соудъ праведнъ истнннъ. н нѣс(ть) лицемѣрѣа въ ннмъ. н р(е)чѣ мн аг(ь)г(е)лъ видѣ лн павле колланко [352б] кто сътворнтъ толнко прѣемлетъ въ врѣме соуда. н рѣхъ видех[ь] г(оспод)н. н р(е)чѣ мн възрн долоу н внждъ безаконных[ь] д(оу)ше нсходеще от[ь] телесе. јако прогнѣваше г(оспод)а въ д(ь)нн н въ ношн г(лаго)лаше бо ен что нно да сътвориу. тькло да ямъ н да пѣю. н веселю се съ мнромъ, а стрѣ да змрѣ. кто възнде на н(е)бо нли кто сынде въ адъ нзвстннн. н не нмѣше зпованѣа на г(оспод)а д(оу)ша та. н видех[ь] велнчанѣе н грѣдостъ. блазн н ненавстн. вѣсе съгрѣшенѣе еанко ес(ть) н б(ь)сть въ врѣме нзнтн ен, нс телесе. н час(ь) тежкъ паче сѣда јако болю бы бнло ен да се бы не роднла. н потомъ прнствпнше къ ниен добрн н блазн. н понскаше да ообрѣщѣтъ любо любо еднно дѣло добро. н не ообрѣтоше въ ниен нн || [353а] еднного дѣла б(о)жѣа, нь непрѣазннна. н прѣемше д(оу)шѣ тѣ аг(ь)г(е)лн страшнѣн от[ь] телесе. н рѣше ен познан д(оу)ше мѣсто. от[ь] н[оу]дѣже нзнде дос(то)нтъ тн пакы възвратнтн се въ въскрѣсенѣе. н потресоше д(оу)шѣ тоу пхающе н прѣд[ь] нию ндѣше аг(ь)г(е)лъ д(оу)ше тѣе. г(лаго)лѣ ен платн се д(оу)ше оокааннаа. азъ есмь аг(ь)г(е)лъ твои прнносѣ дѣла твоа

Д(Ь)НЬ И НОЦЬ КЪ Б(ОГ)Ъ· ДА АКО БЫ МОГА ВОЛА БЫЛА НЕ БЫХ[Ь] ПРѢБЫЛЪ 8 НИЕМ(Ь) НИ ЕДИННОГО Ч(А)СА И ПОСЛОУЖИНА' ТИ· НЬ НЕ ВОЛЕЮ ЖЕ ТИ СЛАЗЖЕ ТЫ СЛ[ОУ]ЖЪ· И Б(ОГ)Ъ ХОЩЕТЬ ТИ СЪДИТИ ПО ДѢЛОМЪ· ИЖЕ ПОСЛАЗЖИТИ ДОН'ДЕЖЕ ПОКАЕШИ СЕ· И СЕ НДЕВА КЪ НИЕМЪ ДА И АЗЪ ОТ[Ь] ТЕБЕ ОТ[Ь] ТОУЖДЪ БЪДЪ И С(ВЕ)ТЫ Д(ОУ)ХЪ ПОРЪГА СЕ ЕН Г(ЛАГО)ЛІЕ О ГОРЕ ТЕБѢ || [353б] Д(ОУ)ШЕ ГРѢШНАА· ПОНІЕЖЕ НЕ СЪТВОРИ ВОЛЕ Б(О)ЖІЕ НА ЗЕМЛИ· АЗ БО СОБЫТѢЛЪ ВЪ ТЕБѢ НЕ СЪТВОРИХ[Ь], И ПРИЛОЖИШЕ СЕ КЪ НИЕН ЗАА Д(ОУ)СИ БЛАДЛИВН ТАТЬБНЫ ЗАВИСТАВІИ· ПРѢЛЮБОДѢВН·

И СРѢТОШЕ Д(ОУ)ШОУ ТОУ· И РѢШЕ ЕН КАКО НДЕШИ ОКААНАА Д(ОУ)ШЕ, КАКО ЛИ СМѢШИ ВЪЗРЕТИ НА ЛИЦЕ Б(О)ЖІЕ· А ДѢЛА Б(О)ЖІА НИКОЕГО НЕ ИМАШИ· И ПОТОМЪ СЛШАХ[Ь] ГЛАС(Ь) Г(ЛАГО)ЛЮЩЬ· ВЪЗНЕСѢТЕ Д(ОУ)ШЪ ТОУ ЗБОГЮ И ОКААН'НЪ ДА ПОЗНАЕТЬ Г(ОСПОД)А Б(ОГ)А, ЕГОЖЕ ЗАПОВѢДИ ПРѢСТЪПИ· И РѢШЕ ЕН АГ(Ь)Г(Е)ЛН ЕДИННѢМЪ ГА(А)СОМЪ· О ГОРЕ ТЕБѢ Д(ОУ)ШЕ ГРѢШНАА ПОЧТО НЕ СЪТВОРИ ЗАПОВѢДИ Б(О)ЖІЕ, НЬ ВЪСА ЗАА СЪТВОРИ· КАКОВЪ ОТ[Ь]ВѢТЬ ИМАШИ ДАТИ Б(ОГ)Ъ· Р(Е)ЧЕ АГ(Ь)Г(Е)ЛЪ Д(ОУ)ШН ТОЕ, ПЛАТИ СЕ СЪ МНОЮ АГ(Ь)Г(Е)ЛН ДОБРИ· || [354а] ДРЪЗИ МОИ· НЕ ВЪСХОТѢ СІА ДЪША ПОКААТИ СЕ· И РѢШЕ АГ(Ь)Г(Е)ЛН ДА ВЪЗМЕТ СЕ ОТ[Ь] НАС(Ь) Д(ОУ)ША ТАКОВА· ЕГДА ПРІНДЕ ЗДЕ С(М)РАД[Ь]⁹ ЕН НЕ МОЖЕМЪ ТРЪПѢТИ· И ПРИНЕСОШЕ Ю КЪ Г(ОСПОД)Ъ Б(ОГ)Ъ, И ПРЬВѢ ТЕЧЕ АГ(Ь)Г(Е)ЛЪ ЕН· ДА ТАКО ЕН ПОКАЗАШЕ Г(ОСПОД)А И(СО)У(СА) Х(РИСТ)А, И Р(Е)ЧЕ ЕН АГ(Ь)Г(Е)ЛЪ АЗЪ Г(ОСПОД)И СЛОУЖИХЪ Д(ОУ)ШН СЕН· И ДѢЛА ЕН ПРИНОШАХЪ Д(Ь)НЬ И НОЦЬ ПРѢД[Ь] ТЕ· И СЕ СЪТВОРИ ЕН Г(ОСПОД)И ПО ТВОЕМЪ СЪДЪ· И БЫС(ТЬ) ГЛАС(Ь) КЪ НИЕН Г(ЛАГО)ЛІЕ· ГДЕ КС(ТЬ) ПЛОД[Ь] ТВОИ ЗБОГАА Д(ОУ)ШЕ· ЗА БЛ(А)ГАА ІАЖЕ СЪТВОРИХ[Ь] ТЕБѢ И ПОЛОЖИХ[Ь] ЗАВѢТЬ МЕЖДЪ ТОБОЮ И ПРАВДОЮ· НЕ СВѢТИХ[Ь] ЛИ СЛ(Ь)Н(Ь)ЦЕМЪ НА ТЕ, ИЛИ М(Ѣ)С(Е)ЦЕМЪ ИЛИ ВѢТРОМЪ ИЛИ ДЪЖДЕМЪ, ІАКО НА ПРАВЕДНІЕ ТАКО И НА ГРѢШНІЕ· ОНА ЖЕ 8МЛЪТА, И НЕ 8МѢ ЧТО ОТ[Ь]ВѢЩАТИ· И Р(Е)ЧЕ ЕН Г(ОСПОД)Ъ ПОНІЕЖЕ || [354б] НЕ СЪТВОРИ М(И)Л(О)СТИ, И ТЫ ДА НЕ П(О)М(И)ЛОВАНИА БЪДЕШИ· ТОГО РАДИ ДА ПРѢДАС(ТЬ) СЕ АГ(Ь)Г(Е)ЛЪ ТЕМЕЛЕХЪ, ДА ВЕДЕТЬ ВЪ ТМОУ КРОМЕШНЮЮ· И ТОУ БЪДЕТ[Ь] ПЛАЧЬ И СКРѢЖИТЬ ЗЪБОМЪ· АГ(Ь)Г(Е)ЛН И АРХАГ(Ь)Г(Е)ЛН ВЪЗВЪПИШЕ ЕДИННЕМЪ ГЛАСОМЪ· ПРАВЕДНЪ ЕСИ Г(ОСПОД)И И ПРАВИ СЪДЪ ТВОИ КС(ТЬ)·

И ВИДѢХ[Ь] АГ(Ь)Г(Е)ЛЛА ЛЮТА· ВЛАЧЕ Д(ОУ)ШЕ БЕЗ М(И)Л(О)СТИ И ПЛАКАШЕ С(Е) ГОРКО Г(ЛАГО)ЛЮЩИН· ПОМ(И)ЛВИ МЕ ПРАВЕДНИИ СЪДІА· ІАКО СЕДМЪ Д(Ь)НИ КС(ТЬ) ОТ[Ь] НИЕНЖЕ ПРѢДАНА БЫХЪ АГ(Ь)Г(Е)ЛЪ СЕМОУ· И СВЕДОСТА МЕ НА МѢСТО СЕ МЪЧНОЕ ИЖЕ НЕ МОЖЕТЪ СКАЗАТИ НИКТОЖЕ· И Р(Е)ЧЕ ЕН Г(ОСПОД)Ъ ЧТО ЕСИ СЪТВОРИЛА· ЕГДА НЕ ПОМ(И)ЛОВА НИКОГО ВЪ ВРѢМЕ НСХОДА Д(ОУ)ШЕ ТВОЕ· НСПОВѢЖДЪ ГРѢХИ СВОЕ· Р(Е)ЧЕ Д(ОУ)ША НЕ СЪГРѢШИХ[Ь] || [355а] Г(ОСПОД)И· И ПРОГНѢВА СЕ Г(ОСПОД)Ъ И Г(ЛАГО)ЛА ЕН ПОЧТО СЪЛГА, ЕДА ДИНИШИ ІАКО ЕЩЕ ЕСИ ВЪ ДИРѢ СЪТНЕМ(Ь)· ВЪ ДИРѢ 8БО ТАШИ ГРѢХИ СВОЕ ЗДЕ ЖЕ НЕВЪЗМОЖНО

⁹ У рукопису стоји страд[ь].

тн ес(ть) штантн· зде обланчет се дѣла твоа добра нан злаа· н р(е)че г(оспод)ь д(оу)-ше сен где н аг(ь)г(е)ль· н прннесе рѣкописанїе ен грѣхн вѣсе· н р(е)че се ес(ть) дѣло д(оу)шн сен· нже сътвори от[ь] юности си н до старости· р(е)че же г(оспод)ь рекох[ь] тебѣ от[ь] юности, нь не покаа ли се· понїеже ни єдиногo лѣта прѣжде смьрѣти· н р(е)че аг(ь)г(е)ль ннколнже г(оспод)н мон· н р(е)че емоу г(оспод)ь да прѣдас(ть) се аг(ь)г(е)лѣ тартарѣ свшомѣ въ адѣ· да заключитѣ въ тмѣ крошешнон· н тѣ бѣдет[ь] плачь н скръжьеть зѣкомѣ· да мѣрит се до д(ь)не сѣда его, н възвннше [355б] аг(ь)г(е)лн праведнѣ еси г(оспод)н н правы соуд[ь] твои· н р(е)че ми аг(ь)г(е)ль видѣ ли павле н рех[ь] азъ ен г(оспод)н·

н пакы р(е)че мнѣ аг(ь)г(е)ль· послѣдѣн ми павле· н покажѣ ти мѣсто праведных[ь] н мѣсто грѣшных[ь] н пондохъ по нїемъ н възведе ме на третїе н(е)бо, н постави ме прѣд[ь] д(оу)хомѣ н падох[ь] прѣд[ь] прѣстоломѣ н поклоннхом се прѣд[ь] г(осподо)мѣ· н р(е)че же г(оспод)ь радоуи се павле възлюбленнче мон· азъ нзѣбрах[ь] те от[ь] мнра н дах[ь] тебѣ д(оу)хъ прѣмьдрости н вѣдѣхнхъ словеса жнба· боу-ди съоудѣ д(оу)хѣ с(ве)томѣ н обытелице· н абїе просѣде се шроба моа нзнде же нз мене јако адъ змїннѣ· н бых[ь]· въ двсѣ с(ве)темѣ н м(о)лнх[ь] се г(оспод)евн трн кратн· да от[ь]стѣпнтѣ от[ь] мене· н р(е)че ми· довлѣеть ти бл[а]г[о]дѣ[ть] моа тоу || [356а] видех[ь] град[ь] велнкъ двоа врата въ нїемѣ· н два стѣпа злата· н на стѣпохъ тѣх[ь] разлнчна писанїа испльнѣ б(о)жїе красоти· н шврати се аг(ь)-г(е)ль къ мнѣ н р(е)че ми· бл(а)ж(е)нѣ ес(ть) нже вѣнндеть врати смнн· понїеже не вѣходеть смнн врати нь нмже соутѣ нїена писана· въ книгахъ свх[ь] жнвотных[ь]· тькмо ти вѣнндоутѣ зде нже прїеше заповѣди х(рнсто)вн· н съблюдоше ср[ь]д[ь]цемѣ чнстом(ь)· н не шсквѣрннше с(ве)т(а)го· н рѣх[ь] азъ къ аг(ь)г(е)лѣ г(оспод)н мон может ли нме быти напнсано свшнн въ мнрѣ· от[ь]вѣщавъ аг(ь)г(е)ль н р(е)че ми, не тѣїю нїена, нь н образн слоужешнмѣ б(о)гѣ д(ь)нѣ н ношь, н ты знаемїн соутѣ зде

н введе ме вноутрѣ гр[а]да оногo, н вш[ь]дѣ видех[ь] вѣсе праведн(н)кн || [356б] н целоваше ме, н рѣше радоуи се павле јако прїеть трѣдѣ свонх[ь] мнози от[ь] вѣка не сподовыше с(е) зде вѣннтн· тькмо єднн праведны· потоми г(аго)лаа ми аг(ь)г(е)ль· егда прїндеть х(рнсто)с(ь) емоуже вы кланяете се тн ц(а)рствоуетѣ вѣсѣмн вѣкы· н повелїнїемѣ б(о)жїемѣ от[ь]врьзе се мѣсто нѣкое· н тѣ видѣхъ рѣкѣ теквщюю млекомѣ· а дрѣгю медовннѣ· н бѣхъ на кран рекома дрѣва сагнѣн·на· испльнѣ плода благаа· н трн кратн нмѣши плодѣ на лѣта· н видех[ь] тѣ фннн-кы разлнчнїе, н краснн сѣло· н внсна ных[ь] јако ·л̄· лактен· н бѣше земля та шкрашена златомѣ н сребромѣ седморнцєю шкрашена· н рѣх[ь] къ аг(ь)г(е)лѣ г(оспод)н

што ис(тъ) мѣсто сїе, н || [357а] р(е)че мн се мѣсто ис(тъ) ѡбѣтное јако слншалъ есн
што г(лаго)люеть с(ве)тоє еу(а)г(ьге)ліе· бл(а)ж(е)нны крот[ь]ци јако ты наслѣдетъ
землю· праведных[ь] д(оу)ше егда нсходеть нз' тѣла· то тїе на се мѣсто прносниме
свтъ·

н пакы р(е)че мн аг(ь)г(е)ль вслѣд[ь]ствн мн н въведъ те въ градъ х(рнсто)въ
н видѣхъ тоу свѣтъ въ граде томъ свѣтлѣншн пате сл(ь)н(ь)ца седморнцю, н бѣше
·бї·тнмн стѣнаѣ ѡграждень· н бѣше въс(ь) златомъ ѡукрашень· јако невъзможно на
нъ зрети от[ь] ѡблнстанїа свѣтлаго· н ·бї· стлповъ къждо стень· н ·д· рѣкы ѡвѣхо-
ждахъ его· мѣсто же то бѣше ѡт[ь] западнїе странн· рѣка меднаа ѡт[ь] сѣвера· рѣка
маслна ѡт[ь] юга· рѣка млѣчнаа || [357б] ѡт[ь] вѣстока, н рѣка внн'на· н рѣх(ь)
къ аг(ь)г(е)лз г(оспод)н што свт[ь] рѣкы сїе· ѡвѣходеше градъ сын· н р(е)че мн аг(ь)-
г(е)ль сїе рѣкы ·д· нже в[н]дншн образуют се на землн· нме же ис(тъ) рѣце меднон
хїон(ь), а дрвгон нже течеть вннѣмъ, тнгръ ес(тъ)· нме рѣцѣ теквщон млѣком(ь)
ефрата· нме рѣцѣ теквщон внномъ гїос(ь)· емоуже въ мнре с(ве)тн моужїе н женн не
потрѣбоваше жнтенскаг(о) мнра· нъ стр[а]дахъ х(рнст)а радн того радн zde жнвоуть·
а ѡнамо въ мнре мвчєнїе н алканїе прїеше того радн н дас(тъ) нмъ г(оспод)ь въходъ
въ градъ сын·

аз же сїа видѣхъ съ аг(ь)г(е)ломъ ходе· на рѣцѣ еднннн же ис(тъ) медовндна·
видѣхъ тоу ісаїю пр(о)рока іеремїю· н прочее пр(о)рокы с(ве)тїе· н целоваше ме· н рѣхъ
къ аг(ь)г(е)лз г(оспод)н || [358а] што ис(тъ) поуть сын· н р(е)че мн аг(ь)г(е)ль сын
поуть ис(тъ) пр(о)рочьскїн· н всн нже не ѡскврннше дшш свою· н предас(тъ) нхъ
ѡт[ь]ць мнханаз завѣтз н прнведоуть нхъ въ градъ сын поутемъ пророчьскымъ н
потомъ възет ме на севернш странз града· ндѣже бѣше рѣка внн'на· н видѣхъ тоу
авраама н ісаака іакова· н нїе праведннкы· н рѣше радоун се павле възлюблен'не·
н въпроснх[ь] аг(ь)г(е)ла н рѣх[ь] емоу што ис(тъ) рѣка сїа г(оспод)н мон н р(е)че
мн в'сакъ нже ис(тъ) странѡлюб'ць· чл(овѣ)колюб(ь)ць м(н)л(о)стнвъ вьнегда нсхо-
днтъ д(оу)ша его ѡт[ь] тѣла· прѣносеть ю прѣжде аг(ь)г(е)лн пред[ь] г(оспод)а· н
г(оспод)ь прѣдас(тъ) ю архаг(ь)г(е)лз мнханаз· н прнводнтъ ю въ град[ь] сын н в'сн
праведннцы целнвають ю, јако н дрвга своего н релквтъ [358б] ен радоун се д(оу)-
ше праведнаа· понїеже сьтворн волю б(о)жїю н чл(овѣ)колюбїе· прїндн н наслади се с
намн въ в'се вѣкы·

пакы възет ме аг(ь)г(е)ль н поставн блнзъ рѣкы маслннныѣ ѡт[ь] запада
градз· н видѣх[ь] тоу моужа веселеща се н поуща· н въпроснх[ь] его н рѣх[ь] кто ты
есн· н рече мн аг(ь)г(е)ль сїн свтъ прѣдающе се въсемъ ср[ь]д[ь]цемъ къ б(ог)з· н не
нмвше въ себѣ прѣзорьства· нъ вьсєгда бдеще н молеще с(е) б(ог)з въ в'се часн· н

тако вѣндоше въ градъ сынъ и бѣше нѣкто блнзъ олтаря того и лице его свѣтѣше се паче сл(ь)н(ь)ца и не могахъ зрѣти на нь. и мѣше въ рѣкъ своею еѵ(а)г(ь)г(е)-лїе и зовеше прїидѣте б(лаго)сл(ове)ны ѡ(тъ)ца моего наслѣдвнте зготованое вамъ ц(а)р(ь)ство || [359а] н(е)б(е)сное. и испльнѣше с(е) вьс(ь) град[ь] радостн. коупно стоюще на стѣпѣх[ь] ѡт[ь]пѣвахъ аг(ь)г(е)лн. с(в)е(т)ь с(в)е(т)ь с(в)е(т)ь г(оспод)ь саваѡѡъ испльнъ н(е)бо и земаля слави его. и въпросих[ь] аг(ь)г(е)ла и рѣх[ь] кто сынъ ис(т)ь. краснъ и силнъ, и р(е)те ми се ис(т)ь б(ог)ъ вьсее твари слави(ь), агнцъ закланъ за вьсе вѣрюще. егда прїидеть х(рнсто)с(ь) ц(а)рь. вьсемь вѣкомь. въ славѣ ц(а)р(ь)ства своего. тогда вьси праведннцн поклонет се емоу. и съ нимъ поють вьси аг(ь)г(е)лн. понеже г(оспод)ь ис(т)ь ц(а)рь н(е)б(е)снн. сѣден ѡ деснью ѡ(тъ)ца своего. не может бо безъ х(рн)с(т)а м(о)л(н)твн зане бо кровь его проливается за ни и за вьсех[ь] вѣрющнхъ.

паки р(е)те ми аг(ь)г(е)ль послѣд[ь]ствн ми павле. да покажъ ти д(оу)ше грѣшннх[ь], и познаешн мѣсто [359б] нх[ь] и ндохомъ на западь сл(ь)н(ь)цоу. и тоу видѣхъ зачело н(е)б(е)сное основанно на велицѣ рѣцѣ. и въпросих[ь] тоу аг(ь)г(е)ла. и рѣх[ь] ема г(оспод)н что ис(т)ь рѣка сїа и р(е)те ми аг(ь)г(е)ль сїа рѣка ес(т)ь геѡн(ь). ѡбходнтъ вьсѣ вьселеннью. и быховѣ ѡбонъ и не бѣ свѣта нь тма и скрѣбъ и тоуга сѣло и видехъ тѣ рѣкѣ огннн. и бѣше тоу погрѣжено множество мѣжн и женъ. ѡвїн до пояса ѡвїн до уста. ѡвїн же до врьха. и въпросих[ь] аг(ь)г(е)ла и рѣх[ь] г(оспод)н кто свѣтъ сїн еже въ огннн рѣцѣ погрѣженн. и р(е)те ми аг(ь)г(е)ль сїн свѣтъ не ѡбрѣтоше бо се ни въ чнслѣ праведннх[ь] ни въ чнслѣ грѣшннх[ь] зане ижднше врѣме жнтїа своего. овогда кланяхъ се б(ог)ъ м(о)леще с(е) || [360а] овогда бла(ь)мн ѡскврннше м(о)л(н)твн свое и тако льстеше се бѣхъ; и паки въпросих[ь] аг(ь)г(е)ла и рѣхъ а сїн еже свѣтъ до колѣна погрѣженн въ огнн. и р(е)те ми сїн соутъ вьходеше въ цр(ь)к(о)вь и сварн твореше, словесн праздннн. и вьлагающе кровь ѡт[ь] зла ср[ь]д[ь]ца своего. и паки въпросих[ь] а сїн кто свѣтъ еже до врьха. и р(е)те ми тызи клеветахъ дрѣгъ на дрѣга.

и видѣх[ь] тоу ѡт[ь] странн западннє велїе зло и разнчнїе моукы. испльнено моужн и женъ. и рѣка огннна течаше по ных[ь]. и на нномь мѣстѣ видѣхъ пропасть велїю, и тоу д(оу)ше вьздншвше и плачше, и вьпїахъ г(лаго)люще помнѣвн нн г(оспод)н. и не бѣ помнѣющаго нх[ь]. и рѣхъ аг(ь)г(е)лъ кто || [360б] свѣтъ сїн г(оспод)н мѡн и р(е)те аг(ь)г(е)ль сїн свѣтъ иже не прїеше заповѣдн х(рнсто)вн нь г(лаго)лаахъ пїемь и пїамъ а стре змремь. и въ вьнствѣ скончаше се. и въпросих[ь] аг(ь)г(е)ла колнка ес(т)ь гльбына сїа и р(е)те ми аг(ь)г(е)ль гльбына сїа дна не нмѣть. то слншах[ь] азъ вьсплакахъ се ѡ с(ы)нохъ чл(овѣ)ч(ь)скнх(ь) и ѡт[ь]вѣщавъ

аг(ь)г(е)ль р(е)те мн что плачешн се павле· еда ты м(н)л(о)стнвѣ еси пате г(оспод)а си тако вѣс(ть) како сѣднть· комыждо, б(ог)ь сын дльго трѣпѣ нх[ь] и не покааше се до скончанїа жнвота своего· и пакы възрех[ь] и видех[ь] пламенѣ рѣкѣ и видех[ь] тоу чл(овѣ)ка стара мѣчнма погрѣжахъ его овогда до врѣха овогда до колѣна и се прїнде аг(ь)г(е)ль темелех[ь] дрѣже въ рѣкѣ желѣзо || [361а] остро на четире честн и на том(ь) нзвлатеше зтробѣ его зсти· и въпроснхъ аг(ь)г(е)ла и рѣх[ь] что ес(ть) сын нже моу твореть велнкїе моукуы· и р(е)те мн аг(ь)г(е)ль съ чл(овѣ)къ попь бѣш(е)· и не слоужн свою слоужбѣ на землн егда бѣше въ мнрѣ, нь блади творааше, и поаше, и оскврѣнїаше цр(ь)к(о)вь с(ве)тѣю· и потомя хвѣше се, и гонїаше вѣрѣюще въ нме х(рнсто)во· николнже не прннесе слоужбы чнстїе къ б(ог)у·

и пакы видѣхъ дроугаго стара чл(овѣ)ка· носнма аг(ь)г(е)лн лютнмн четнрмн· и м(оу)чѣхъ¹⁰ его нем(н)л(о)стнвно, и погрѣжахъ его въ огньнѣн рѣцѣ· и мльнїа огньнаа вдараше его въ лице и въ уста тако бѣра велнка, и не можахе рѣщн г(оспод)н пом(н)лнн ме· и р(е)те мн аг(ь)г(е)ль сын чл(овѣ)къ егоже в[н]дншн еп(н)ск(о)пъ быль ес(ть) [361б] и не сврѣшн с(ве)щеннчѣства· и не творааше по законѣ писанома· како дос(то)нтѣ емоу творнн праведны сѣдъ по нстннѣ, а не по мьзде· не пом(н)лова въдовнцѣ нн снра· нн страна прїеть, нн збога пом(н)лова· нь пате хвѣлаше вѣрѣюще въ нме х(рнсто)во· и тако въспрїемлетъ по дѣлом(ь) свонма·

И видѣх[ь] нного чл(овѣ)ка въ рѣцѣ¹¹ огньнѣн· бѣста рѣцѣ его прострѣтѣн и оскврѣнїенн крѣвїю· и трѣвїе нсхождахъ нзъ зсть его и нз ноздрых[ь] и лютѣ стениаше вѣпїе, г(оспод)н пом(н)лнн ме тако осквѣдѣн есмь пате вѣсѣх[ь] чл(овѣ)къ· и въпроснх[ь] аг(ь)г(е)ла и рѣх[ь] что ес(ть) сын чл(овѣ)къ, и р(е)те мн аг(ь)г(е)ль сын чѣтѣць бѣше, и чѣтѣше кнннн а заповѣдн б(о)жїе не творааше· и блади творааше отан· дѣтн вдавляше || [362а] и тако творен змре да того радн тако м(оу)ч(н)т(ь) се·

и пакы видѣх[ь] множьство мѣчнмых[ь] люте и стениахъ велмн· и въпроснх[ь] аг(ь)г(е)ла· и рех[ь] кто свт[ь] си· и р(е)те мн аг(ь)г(е)ль си свтѣ нже свт[ь] лнхвн възнмаан· любеще злато много и богатство· и не надѣахъ се на б(ог)а нматн помощннка себѣ,

и пакы видѣх[ь] нно мѣсто тѣрѣдо и бѣ стѣна оокр(ь)сть его и бѣ тоу множьство люден· и сѣсѣцахъ езнкѣ свон зѣбы свонмн, и въпроснх[ь] аг(ь)г(е)ла кто св си и р(е)те мн аг(ь)г(е)ль сїн соут[ь] вьходеще въ цр(ь)к(о)вь с(ве)тоую и сварн творахоу клебещѣ дроугѣ дроуга и не вслншаше с(ве)т(а)го еу(а)г(ь)г(е)лїа, нь рѣгахъ се с(ве)тнма кннгамѣ· и не сътворнше славы б(о)жїю, тѣмже бес прѣстанїа мѣчет· се·

¹⁰ Очигледно у рукопису стоји грешком мнчѣхъ.

¹¹ Написано је рѣрѣцѣ.

и вндѣх[ь] [362б] на ннѡм(ь) мѣстѣ пропасть велію сѣло, и вндѣніе бѣше тако кръвь· и въпросих[ь] аг(ь)г(е)ла и рѣх[ь] что кс(ть) мѣсто се г(оспод)и мон· и р(е)че ми аг(ь)г(е)ль въ пропасти сен кс(ть) множьство моужн и жень· и сїи свт[ь] свад[ь]нници обадници завистнници· клеветнници· еже завежахъ моужн и жене· и не ѡт[ь]вѣздахоу и тако змрѣше·

И вндѣхъ на нномъ мѣсте моужн и жень множьство внесеше над[ь] мзкамн тѣмн· и бѣхъ езнци нх[ь] свси ѡт[ь] пламене огньнаго, и бѣхъ прѣд[ь] отица нх[ь] овошїа разантнаа· и не давахъ нмъ въкоусити ѡт[ь] тѣх[ь]· и рѣх[ь] кто свт[ь] сїи г(оспод)и, и р(е)че ми аг(ь)г(е)ль сїи свт[ь] нже не прїеше покаанїа за грѣхн свое· нъ лицемѣрїемъ не могоше дръжати пос(ть) крѣпко· и по залконъ· [363а] не ходнше, и аншахъ се самн и ннѣмъ възбраннше· азъ же сїа саншавъ, и рѣх[ь] ѡ люте грѣшннкѡм(ь) родъ чл(овѣ)чю, почто порвгасте се словесемъ г(осподь)ннмъ· и вндѣх[ь] мзкы и въплакахъ се, и р(е)че ми аг(ь)г(е)ль что слъзнши павле· еще нѣси вндѣлъ велнкїе моужн, нъ послѣд[ь]ствєи ми и в[н]днши горїше мзкн,

и възет мѣ ѡт[ь] зап[а]да и постави мѣ над[ь] кладенцею безд[ь]ннмъ· и бѣше печатлѣнь· и р(е)че аг(ь)г(е)ль стрѣгъшюмъ мзкъ аг(ь)г(е)лѡв· ѡтворн уста кладенцъ селоу да в[н]днть възлюбленннкъ б(о)жїи· тако данно мз кс(ть) да в[н]днть въсе мзкы· и р(е)че моу аг(ь)г(е)ль ѡт[ь]ствпн мало да възможешн трѣпѣти смрада· егда ѡт[ь]врѣзе кладенць безд[ь]нны тогда нзнде смрад[ь] велнкы сѣло· и възрѣвъ долъ и вндѣх[ь] въ сл[л]г[л]х(ь) [363б] тако каменїе гореще· и въпросих[ь] аг(ь)г(е)ла что ес(ть)· и р(е)че ми аг(ь)г(е)ль аще въврѣжет се въ кладѣнць сын· и запечатлѣнь вьдетъ въ нѣмъ· то не имать паметн въ вѣкы· и рѣх[ь] селоу да кто свт[ь] сїи г(оспод)и· еже вьметаемн свт[ь] въ кладенць сын· и р(е)че ми сїи свт[ь] нже не исповѣдаю ть х(рнст)а б(ог)а въ пл[ь]ть прнш[ь]дѣша, и нарицающнм се твонмъ зченнкомъ· а х(рнсто)вн заповѣдн ѡт[ь]ствпают[ь]· и не твореще нх[ь], и ннѣх[ь] блазнеть и г(лаго)лють егоже родн д(ѣ)ва· тон нѣс(ть) х(рнсто)с(ь)· и нѣс(ть) ѡт[ь] него сп(а)сенїа вѣрѣющнмъ въ нь· и не вѣроваше въ х(рнст)а с(ы)на б(о)жїа, нже кръвь свою за нн проліа, ѡцта и жлын за нн въквснвъ· и чашъ по в(е)черн г(лаго)ле, пїнте кръвь мою, пролнваемю за вн, и за многїе, въ оставленїе || [364а] грѣховъ· и азъ же се вндѣвъ и въплаках[ь] горко· и рекох[ь] къ аг(ь)г(е)лѡ добро бы было нмъ не родитн се· и вндѣвше мѣ нже въ мзках[ь] соушїи· тако въплаках[ь] се съ аг(ь)г(е)ломъ· и тызн въплакахъ се и рѣше добрѣ бы было не родитн се нама·

и пакы възрех[ь] и вндех[ь] н(е)во ѡт[ь]врѣсто, и вндѣх[ь] мнханла закѣта нсходеша ѡт[ь] н(е)б(е)сѣ съ в'сѣмн аг(ь)г(е)лн· и снндѡше над[ь] свшнмн въ мзках[ь]· и възспнше въсн едннѣмъ г(а)сомъ· помнн мнханле закѣтѡ м(н)л(о)-

СТНВЕ· ТЫ БО М(О)ЛНШН СЕ ЗА ЧЛ(ОВѢ)Ч(Ь)СКИ Р(О)Д[Ь]· Н М(О)Л(Н)ТВАНН ТВОИИ СТОНТЬ
 В'СА ЗЕМЛІА, Н СЕ ВБО ВК[Ѣ]ДѢХОМЬ ІАКО ІЕС(ТЬ) СВДЬ· Н ПРОСЛАВНХОМЬ С(Ы)НА Б(О)ЖІА,
 НЕ БѢ ЛН НАМЬ ПРОСЛАВНТИ ПРѢЖДЕ· Н НЕ БЫХОМЬ ВЪПАЛН ВЪ МЯКВ СІЮ· НЬ ПОХОТН
 МНР'СКІЕ Н ПЕЛ'ЧАЛН, [364б] НЕ ДАШЕ НАМЬ ПОКААТИ СЕ, ОУТ[Ь]ВѢЩАВ ЖЕ МНХАНЬ Н
 Р(Е)ЧЕ СЛНШНТЕ СОУЩІИ ВЪ МЯКАХ[Ь] МНХАНЛА Г(ЛАГО)ЛЮЩА· АЗЬ ПРѢД[Ь]СТОЯХЪ ПРѢД[Ь]
 Б(О)ГОМЬ ПО ВЪСЕ ЧАСИ, НН ЕДННОГО Ч(А)СА НЕ ОСТАВНХ[Ь] М(О)ЛЕ СЕ ЗА ЧЛ(ОВѢ)КЫ· ВЫ ЖЕ
 НЕ ПОМЕНЯСТЕ НН ЕДННОГО Ч(А)СА ВЪ Д(Ь)НИИ Н ВЪ НОЩН· ПРѢНДОСТЕ ВРѢМЕ ЖНТІА ВАШЕГО,
 ВЪ СВЕТИ· АЗ ЖЕ МНХАНЬ ПОМ(О)ЛНХ' СЕ О БЕЗДЪЖДН· Н ПОУСТИ Б(О)ГЬ БЛ(А)ГЬ ДЪЖДЬ
 НА ЗЕМЛЮ· Н ЗЕМЛІА ПЛОД[Ь] СЪТВОРН· Н АЩЕ КТО ОУТ[Ь] ЧЛ(ОВѢ)КЪ СЪТВОРНТ[Ь] ДОБРО
 ДА НЗНДЕТ[Ь] НЗ МЯКЫ, Н(Ы)НІА ГДЕ СОУТЬ М(О)ЛБЫ ВАШЕ Н М(О)Л(Н)ТВН· ДА ПРИПАД-
 НЕМЬ КЪ Г(О)СПОД)В Б(О)Г)В· Н ДА ВЪСПЛАЧЕМ СЕ Н БЛАЗН МОН АГ(Ь)Г(Е)ЛН· Н СЪ ПАВЛОМЬ
 ВЪЗАЮБЛЕН'ННМЬ ДА СЕ ПОМ(О)ЛНМЬ, ДОНД[Е]ЖЕ ВСЛНШНТЬ НАС(Ь) Г(О)СПОД)В Б(О)Г)В· Н
 ПОДАС(ТЬ) ВАМЬ ПОКОН ВЪСПЛАКАШЕ СЕ Н ВЪЗВПНШЕ ВЪСН ЕДННѢМЬ ГЛ(А)СОМЬ· Н РѢХ[Ь]
 АЗЬ ПАВЛЪ || [365а] ПЛАЧѢ СЕ, ПОМ(Н)ЛВН ВЛ[А]Д[Н]КО Р(О)Д[Ь] ЧЛ(ОВѢ)Ч(Ь)СКН· Н ПАДЕ
 МНХАНЬ НА ЛНЦН СВОЕМЬ Н ВЪСН ВОН АГ(Ь)Г(Е)ЛЬСЦІИ СЪ ННМЬ ПАДОШЕ ПРѢД[Ь] ЛНЦЕМЬ
 Б(О)ЖІЕМЬ ВЪПІЮЩЕ· ПОМ(Н)ЛВН ВЛ[А]Д[Н]КО С(Ы)НЕ Б(О)ЖІИ Р(О)Д[Ь] ЧЛ(ОВѢ)Ч'СКІИ·

Н ВЪНЕГДА ПОКЛОННШЕ С(Е) ВЪСН АГ(Ь)Г(Е)ЛН· ВНДѢХ[Ь] Н(Е)БО ОУТ[Ь]ВРѢСТО Н ТОУ
 ВНДѢХ[Ь] ПРѢСТОЛЬ Б(О)ЖІИ· Н ВНДѢХЪ ^{кѣ} старце ЖИВОТНЕ· Н ТІИ ПОКЛОННШЕ С(Е) ПРѢ-
 СТОЛОМЬ¹² Б(О)ЖІИМЬ· Н ВНДѢХ[Ь] ТОУ ОЛАТАРЬ Б(О)ЖІИ, Н ЗАПОНЪ Н ПРѢСТОЛЬ, Н НЗНДЕ
 ДНМЬ Н БЛ(А)ГІЕ ВОНІЕ, БЛНЗЪ ПРѢСТОЛА Б(О)ЖІА· Н СЛНШАХ[Ь] ГЛАС(Ь) Г(ЛАГО)ЛЮЩЬ,
 ЧЕСО РАД[Н] М(О)ЛНТЕ СЕ БЛАЗН МОН АГ(Ь)Г(Е)ЛН· ТОГДА ВЪСН РѢШЕ ЕДННѢМЬ ГЛ(А)СОМЬ·
 В[Н]ДНМЬ ВЛ[А]Д[Н]КО ТВОЮ БЛ[А]Г[О]Д[Ѣ]ТЬ Н М(Н)Л(О)СТЬ НА ЧЛ(ОВѢ)КЫ, Н В[Н]ДНМЬ
 ІАКО Н(Е)БО ОУТ[Ь]ВРѢСТО Н С(Ы)НА Б(О)ЖІА СѢД[Е]ЩА НСХОДЕЩА СЪ Н(Е)Б(Е)СЬ· ТОГДА СВЩІИ
 ВЪ МЯКАХ[Ь] ВЪПІАХЪ ЕДННѢМЬ ГЛ(А)СОМ(Ь)· || [365б] ПОМ(Н)ЛОУИ С(Ы)НЕ Б(О)ЖІИ, ТЫ
 БО ЕСИ ПОДАЕН ВЪСѢМЬ М(Н)Л(О)СТЬ, Н НАС(Ь) ПОМ(Н)ЛВН ВЛ[А]Д[Н]КО· ОУТ[Ь] НІЕЛН БО
 ТЕ ВНДѢХОМЬ ТО ПОЧНХОМ(Ь) ОУТ[Ь] МОУКЫ СНЦЕ Г(ЛАГО)ЛЮЩЕ ЧТО ДОБРО СЪТВОРНСТЕ, Н
 ПРОСНТЕ М(Н)Л(О)СТЬ ОУТ[Ь] МЕНЕ КРЬВЬ МОА ЗА ВАС(Ь) ПРОЛІА СЕ· А ВЫ НЕ ПОКААСТЕ СЕ·
 Н ВѢНЦЪ ТРЬНОВНЬ НА ГЛАВЪ ПРІЕХЪ, Н НЕ ВѢРОВАСТЕ МОЕМЪ Б(О)Ж(Ь)СТВЪ· НН ПОКААСТЕ
 СЕ· ВОДЪ ПРОСНХ[Ь] ВНСЕ НА КР(Ь)СТѢ, ВЫ ЖЕ МН ВЪЗДАСТЕ ОУТ[Ь] СЪ ЖЛЫТІЮ СМѢШЕНЬ·
 Н КОПІЕМЬ РЕБРА МОА ПРОБОДОСТЕ· АЗ ЖЕ ВЪСЕ ТО ПОСТРАД[АХЪ] ЗА РОДЪ ЧЛ(ОВѢ)Ч(Ь)СКИ·
 ВЫ ЖЕ НЕ ПРІЕСТЕ ЗАПОВѢДН МОЕ Н НЕ ВѢРОВАСТЕ ВЪСКР(Ь)СЕНІЮ МОЕМОУ· ПР(О)РОКЫ МОЕ
 Н АП(О)С(ТО)ЛН НЖЕ ПРОПОВѢДАШЕ МОЕ Б(О)Ж(Ь)СТВО· ВЫ ЖЕ НХЪ НЗБЫСТЕ· Н ОВЫ НЗЪ-
 ГНАСТЕ НЗ МНРА· ВѢРОВАВШЕ ВЪ О(ТЬ)ЦА МОЕГО· || [366а] А НЕ ВЪСХОТѢСТЕ ТВОРНТИ
 ЕЖЕ ЗАПОВѢДАХ[Ь] ВАМЬ· СЕГО РАДН ДАЮ ВАМЬ МНХАНЛА ЗАВѢТА· Н СЪ ННМЬ СВЩНХ[Ь]

¹² У рукопису написано прѣдстоломь.

аг(ь)г(е)ль· ап(о)с(то)ла рад[н] моего възлюблен'наго· егоже не хоцшъ ѡскрѣбыти· и възкрѣсенїа моего рад[н]· се даю вамъ поконъ ·Ѡ· д(ь)ненъ· и възвпнше свѣщїи въ мзкахъ[ь] единемъ гла(а)сомъ· бл(аго)с(ло)внм(ь) те с(ы)не б(о)жїи· јако даль иси намъ толнко покоиа· и видѣхомъ мѣсто и познахомъ јако дос(то)нтъ грѣшникомъ тако м(оу)ч(н)ти се· нем(н)л(о)стнв(ь) бо сздїе не сътвор'шїимъ м(н)л(о)стн·

и по семъ р(е)че ми аг(ь)г(е)ль, видѣ ли въса павле· и рѣх[ь] азъ еи г(оспод)н· и р(е)че г(оспод)ь аг(ь)г(е)ль съведи въ єдемъ възлюбленника моего павла· да в[н]днтъ въсе праведники· и р(е)че ми аг(ь)г(е)ль послѣд[ь]ствви ми павле· да свелдоу [366б] те въ ран и да видет[ь] те въси праведници· се бо чаютъ видѣти те и нзити хотеть въ срѣтенїе твое· и съ радостїю пондоховѣ· и свѣд[е] ме въ єдемъ· и р(е)че ми се мѣсто ндѣже ис(ть) ран· нз негоже нзыгнанъ быс(ть) адамы и ева и ш[ь]д[ь]шъ ми въ ран и видѣх[ь] нстокъ водамы· и р(е)че ми аг(ь)г(е)ль сїа вода еже в[н]днши· то нарицает се вызонъ· ѡбъходещїи въсз землю латиньскоу· и дрвга нарицаема гїон(ь)· ѡбъходещи въсз землю егїптѣскою· и дроугаа тнгръ, ѡбъходещи въсз землю срїан'скою· четврета ефрат[ь] напающи въсз землю срѣд[ь]тѣскою и по нх[ь] нно мѣсто видѣх[ь], и бѣше дрѣво велїе на мѣстѣ томъ· ѡт[ь] корѣне его течяхъ ·Ѡ· рѣкы· нсхождашше [367а] д(оу)хъ б(о)жїи· и почиваше на мѣстѣ томъ· и егда днхаше д(оу)хъ течяхъ водн· и въпроснхъ аг(ь)г(е)ла и рѣх[ь] ѡт[ь] сего ли дрѣва текоуть водн сїе· и р(е)че ми аг(ь)г(е)ль прѣжде сътворенїа н(е)бъ и земли д(оу)хъ б(о)жїи ношаше с(е) врѣхъ водн повелѣнїемъ б(о)жїемъ егда сътворена быс(ть) земля, ѡт[ь] толи (доухъ) б(о)жїи почиваетъ на томъ дрѣвѣ·

и поет ме аг(ь)г(е)ль и веде ме до дрѣва животнаго· и бѣхъ въ нїемъ херувими и пламен'но ороужїе стрегущїе и съматрещїи дрѣво то, и п[о] томъ видѣх[ь] д(ѣ)в(н)цъ нздаал(е)че гредыщи и ·р· аг(ь)г(е)ли гредыще прѣд[ь] нюю и пояхъ пѣснь б(о)жїю, и рѣх[ь] къ аг(ь)г(е)лю· кто сят[ь] сїи гредоуще въ славѣ велнцѣ· и р(е)че аг(ь)г(е)ль се д(ѣ)ва м(а)ти б(о)жїа· и приш[ь]дѣши цѣлова ме· и р(е)че ми радоуи се павле || [367б] възлюбленнче б(о)жїи· и аг(ь)г(е)лом(ь) и ч(о)к(ѣ)к(о)м(ь)·

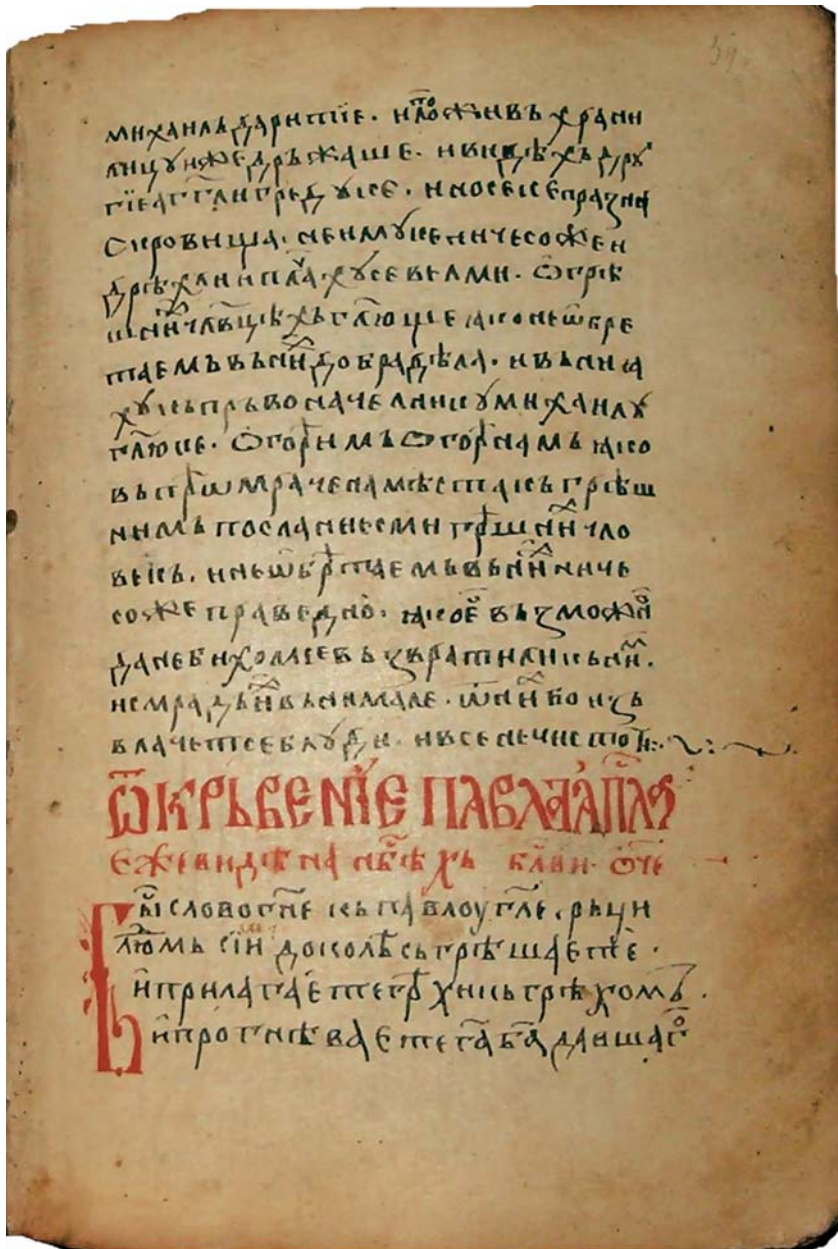
и еше то г(а)г(о)лющъ ми· и видѣх[ь] ннїе три нздаал(е)че ндыша· бѣхъ красны възоромъ· и ѡбрази нх[ь] съвтѣхъ се· и прѣд[ь] нми аг(ь)г(е)ли пояхъ, и рѣх[ь] аг(ь)г(е)лю кто сят[ь] сїи г(оспод)н· и р(е)че ми аг(ь)г(е)ль се сят[ь] ѡ(ть)ци лю-д[ь]сїи· авраамъ и исаакъ јаковъ и прнш[ь]дѣше цѣловахъ ме· и рѣше радоуи се възлюбленнче б(о)жїи.¹³

¹³ На овом месту прекида се апокриф уз коментар преписивача на маргини: zde nedostanъ єднъ лнстъ не ѡбрѣтох(ь) въ нзводѣ.

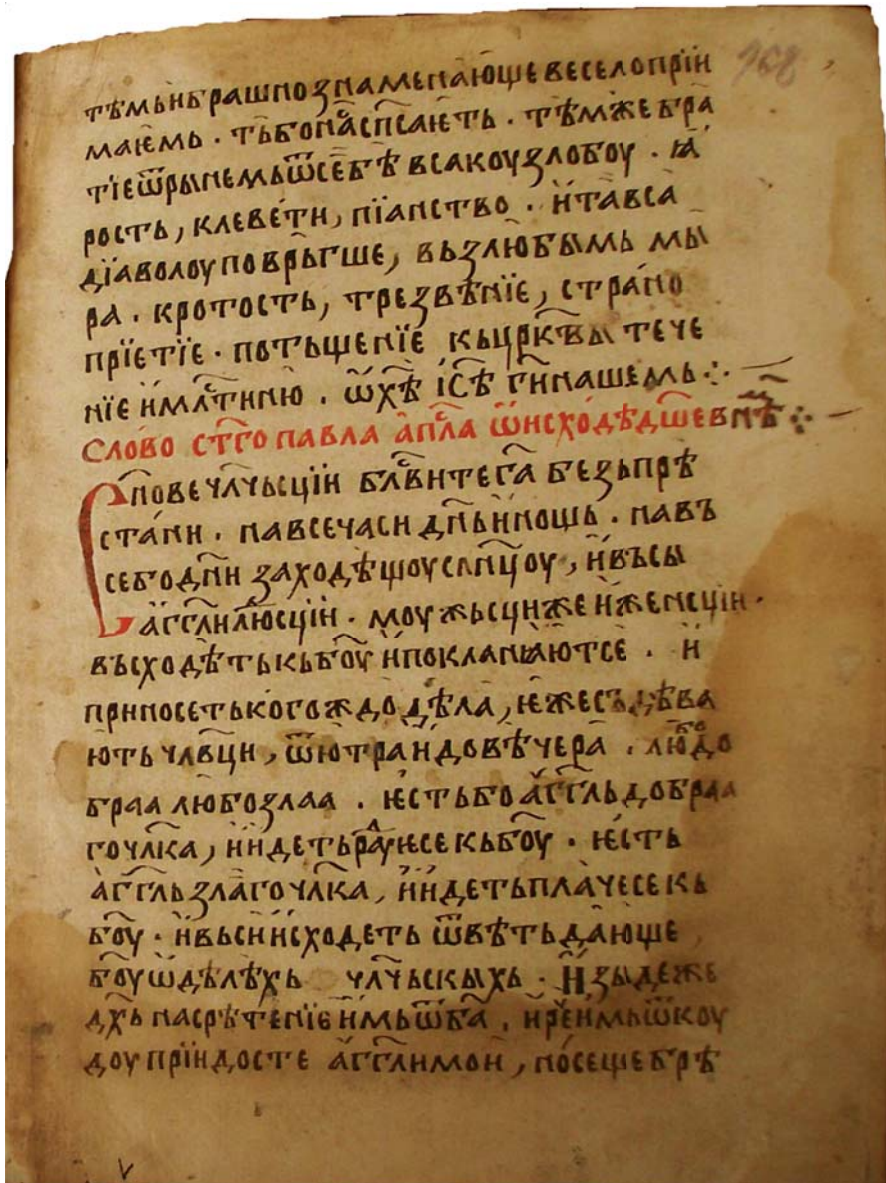
ЛИТЕРАТУРА

- АНТИЌ, В. 1978. Апокрифниот текст »Видението на апостол Павле« во јужнословенските литератури. *Реферати на македонските слависти за VIII меѓународен славистички конгрес во Загреб-Љубљана*. Скопје: Македонски славистички комитет, 97-104.
- GRABAR, В. 1967. Apokrifna djela apostolska u hrvatskoglagoljskoj literaturi. *Radovi Staroslavenskog instituta 6*: 109-208.
- GRABAR, В. 1969. Glagoljski odlomak Pseudo-Tomina evanđelja. *Slovo 18-19*: 213-232.
- DESREUMAUX, А. 1993. Des symboles à la réalité. La préface à l'Apocalypse de Paul dans tradition syriaque. *Apocrypha 4*: 65-82.
- ИВАНОВА, К. 2008. *Bibliotheca Hagiographica Balcano-Slavica*. Софија: Академично издателство »Проф. Марин Дринов«.
- ЈОВАНОВИЋ, Т. 2005. *Апокрифи. Новозаветни*. Библиотека Стара српска књижевност у 24 књиге, књига 23, II том. Београд: Просвета и Српска књижевна задруга.
- МАРИНКОВИЋ, Б. 1989. *Библиографија о нашем ћириличком штампарству, штампаријама и књигама XV, XVI i XVII столећа*, књ. II. Цетиње: Божидар и Вићенцо Вуковић: Централна народна библиотека СР Црне Горе.
- НАЧОВЪ, Н. А. 1892. Тиквешки ржкописъ. *Сборникъ за народни умотворения, наука и книжнина 8*: 100-113.
- НОВАКОВИЋ, С. 1877. Божидара Вуковића зборници за путнике. *Гласник СУД XLV*: 129-167.
- НОВАКОВИЋ, С. 1904³. *Примери књижевности и језика старог и српско-словенскога*. Београд: Краљ.-српска државна штампарија.
- ПЕТКАНОВА, Д. 1981. Апокрифи. Д. Петканова (ред.). »Стара българска литература в седем тома«, том първи. Софија: Български писател.
- POLÍVKA, J. 1889. Opisi i izvodi iz nekoliko jugoslavenskih rukopisa u Pragu. *Starine JAZU XXI*: 184-224.
- POLÍVKA, J. 1894. Zur Visio S. Pauli. *Archiv für slavische Philologie XVI*: 611-616.
- SANTOS OTERO, А. de. 1978. *Die handschriftliche Überlieferung der altslavischen Apokryphen, I, Patristische Texte und Studien, Band 20*. Berlin-New York: Walter de Gruyter.
- СТАНКОВИЋ, Р. 1994. Датирање и водени знаци рукописних књига манастира Николца. *Археографски прилози 16*: 141-306.
- ТИХОНПРАВОВЪ, Н. С. 1863. *Памятники отреченной русской литературы*, томъ II. Москва (Репринт: Лондон 1973).
- TURDEANU, E. 1956. La »Vision de Saint Paul« dans la tradition littéraire des slaves orthodoxes. *Die Welt der Slaven I*: 401-430.

- HENNECKE, E; W. SCHNEEMELCHER. 1964 (1971⁴; 1997⁶). *Neutestamentliche Apokryphen in deutscher Übersetzung und Einleitungen, Bd. 2. Apostolisches Apokalypsen und Verwandtes*. Tübingen: Mohr.
- HERCIGONJA, E. 1964. »Viđenje Varuhovo« u Petrisovu zborniku iz 1468. godine. *Zbornik za filologiju i lingvistiку Матице српске VII*: 63-93.
- HERCIGONJA, E. 1967. Glagoljska verzija pune redakcije Pavlove apokalipse iz Oxfordskog kodeksa *Ms. Can. lit. 414. Radovi Staroslavenskog instituta 6*: 209-255.
- ŠTEFANIĆ, V.; B. GRABAR; A. NAZOR; M. PANTELIĆ. (prir.). 1969. *Hrvatska književnost srednjega vijeka*. Zagreb: Zora i Matica hrvatska.

Слика 1. Виђење апостола Павла, Манастир Никољац, 52, 346а.
 Figure 1. The Vision of St Paul the Apostle, Nikoljca Monastery, 52, 346a.

Слика 2. Извод из Виђења апостола Павла, Београд, Музеј СПЦ, 218, 168a.

Figure 2. Excerpt from *The Vision of St Paul the Apostle*, Belgrade, Museum of Serbian Orthodox Church, 218, 168a.

Summary

THE VISION OF ST PAUL THE APOSTLE IN A SERBIAN COPY DATING FROM THE LAST QUARTER OF THE 15TH CENTURY, PRESERVED IN THE NIKOLJAC MONASTERY COLLECTION

Among the apocryphal visions of heaven, *The Vision of St Paul the Apostle*, also known as *The Apocalypse of St Paul*, stands out due to its scope and the picturesqueness of its fantastic scenes, in particular those of hell. This apocryphal text was translated from Greek into Old Church Slavic as early as the Ohrid-Preslav period. There exist several versions of the Serbian copy of *The Vision of St Paul the Apostle*. The complete version exists in two incomplete copies from the 15th century. Other Serbian copies contain a mixed version, encountered in the form of two subvariants, the longer and the shorter one. In addition to the above, there also exist two excerpts from this apocryphal document, mainly containing isolated scenes of the parting of the soul and the body. The Nikoljac Monastery copy № 52, which is the subject of this paper, belongs to the shorter mixed variant. It was written in the Serbian-Slavic language, characterised by the inconsistent use of the Resava orthography and a few features derived from the folk speech of the day.

Key words: The Vision of St. Paul the Apostle, the Nikoljac Monastery copy, mixed variant, shorter version, text edition

Izvorni znanstveni članak

Autor: Томислав Јовановић

Филолошки факултет

Студентски трг 3

11000 Београд

Србија

Primljen: 13. XI. 2009.

Prihvaćen: 17. IX. 2010.